

■ Leszek Kostrzewski, Piotr Miączyński 2006-12-07, ostatnia aktualizacja 2006-12-07 16:26:48.0

To ostatni dzwonek, żeby dostać wcześniejszą emeryturę na korzystnych zasadach. Rząd chce je drastycznie obciąć. Jak przejść na wcześniejszą emeryturę i kto straci najwięcej na zmianach? Czytaj niżej

W sobotę pisaliśmy o planach rządu związanych z podwyżkami dla emerytów (szukaj na www.gazeta.pl/pieniadze) - dziś wyjaśniamy, co z wcześniejszymi emeryturami.

Od dłuższego czasu pojawiają się doniesienia o planowanych zmianach w zasadach przechodzenia na wcześniejszą emeryturę. Rząd miesza ludziom w głowie. Raz pojawia się lista dodatkowych kilkudziesięciu nowych zawodów, które "załapią" się na emerytalne przywileje, innym razem rządzący straszą, że zlikwidują uprzywilejowane stanowiska pracy o połowę. Kolarze, elektrycy, leśnicy dzwonią do "Gazety" z pytaniem: zyskam czy stracę na nowych rozwiązaniach?

Żeby się w tym wszystkim połapać, trzeba stracić mnóstwo czasu i zdrowia

Dlatego "Gazeta" wyjaśnia, jakie w tej chwili obowiązują przepisy, a co najprawdopodobniej znajdzie się w nowych rozwiązaniach.

WCZEŚNIEJSZA EMERYTURA

Na wcześniejszą emeryturę (tzw. pracowniczą) mogą w tej chwili przejść bez względu na warunki pracy, urodzeni przed 1 stycznia 1949 r., którzy spełnią podstawowe kryteria wieku i stażu pracy (patrz tabelka) oraz dodatkowo:

- tuż przed emeryturą mieli opłacane tzw. ubezpieczenie pracownicze (jest nim także świadczenie przedemerytalne lub renta wypłacana z tytułu niezdolności do pracy, o ile przed przejściem na świadczenie lub rentę byli pracownikami)

- w ciągu dwóch lat przed złożeniem wniosku o emeryturę byli zatrudnieni co najmniej przez pół roku na podstawie umowy o pracę

	kobiety	mężczyźni
wiek	55 lat	60 lat
staż pracy	30 lat (okresy składkowe i nieskładkowe) lub 20 lat i gdy uznane zostały za całkowicie niezdolne do pracy	25 lat i orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy

To opcja obowiązująca od dawna i tu nic się nie zmieni. Większość osób, które chciały przejść na wcześniejsze świadczenia (i miały takie uprawnienia), już to zrobiła.

PRZYWILEJE DLA STU ZAWODÓW

Urodzeni między 1 stycznia 1949 r. a 31 grudnia 1968 r. mogą przejść na wcześniejszą emeryturę, o ile do końca 2007 r. uzyskają wszystkie wymagane uprawnienia (wiek, staż pracy, staż w warunkach szczególnych) oraz nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego.

Uwaga! Lista zawodów uprawniających do przejścia na wcześniejszą emeryturę pozostaje bez zmian. Znajdziemy ją w rozporządzeniu Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. oraz na naszej stronie www.gazeta.pl/pieniadze.

Żeby uzyskać wcześniejszą emeryturę z powodu pracy w warunkach szczególnych, trzeba mieć odpowiedni wiek (inny w zależności od wykonywanego zawodu, o czym za chwilę) i staż pracy: kobiety - 20, mężczyźni - 25 lat. Z tego zazwyczaj 15 lat w warunkach szczególnych (o odstępstwach od tej zasady piszemy dalej). Dodatkowo:

- pracę należało wykonywać stale
- w ramach tzw. stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie)
- i na pełnym etacie.

Zależnie od rodzaju wykonywanej pracy obowiązuje inny wiek emerytalny i inna liczba "szczególnych" lat.

Warunki szczególne opisane są w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 07.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (DzU nr

8, poz. 43 ze zm.)

Wykaz A - jeżeli wykonywałeś wymienione tu prace, to możesz przejść na emeryturę po ukończeniu 55 lat (kobiety) lub 60 lat (mężczyźni). W warunkach szczególnych musiałeś przepracować przynajmniej 15 lat. Do tego okresu „szczególnego” można doliczyć też pracę w górnictwie, na kolei oraz wymienione poniżej zawody - do służb mundurowych łącznie.

Dział I Wykazu B - lotnictwo. Wiek emerytalny 55/60 lat (kobiety/mężczyźni), chyba że (indywidualnie) komisja lotniczo-lekarska obniży go do 50/55 lat. W warunkach szczególnych - 15 lat. Dodatkowy warunek - wiek emerytalny trzeba osiągnąć w momencie zatrudnienia w lotnictwie lub tam, gdzie zostałeś skierowany, kiedy nie mogłeś już latać (chyba że zostaniesz zwolniony z powodu niezdolności do pracy - wówczas warunek dodatkowy nie obowiązuje).

Dział II Wykazu B - porty morskie. Wiek emerytalny 55 lat (niezależnie od płci), 15 lat w warunkach szczególnych. Warunek dodatkowy - analogicznie jak w poprzednim punkcie.

Dział III Wykazu B - hutnictwo. Wiek emerytalny 55 lat (niezależnie od płci), 15 lat w warunkach szczególnych. Warunek dodatkowy - jak wyżej.

Dział IV Wykazu B], pkt 1-7 - przy azbieście, rybacy i inni. Wiek emerytalny 50/55 lat, 10 lat w warunkach szczególnych. Bez warunków dodatkowych.

Dział IV Wykazu B], pkt. 8 i 9 - górnictwo. Wiek emerytalny 50/55 lat trzeba osiągnąć w czasie zatrudnienia lub najpóźniej 5 lat po zwolnieniu z pracy. W warunkach szczególnych - 20 lat. Bez warunków dodatkowych.

Ponadto prawo do wcześniejszej emerytury mają też:

Strażacy - wiek 55/60 lat (komisja lekarska może go indywidualnie obniżyć do 50/55 lat), 15 lat "w jednostkach ochrony przeciwpożarowej przy czynnościach operacyjno-technicznych". Warunek dodatkowy - jak wyżej.

Mundurowi (żołnierze, policjanci, funkcjonariusze bezpieczeństwa i służby więziennej) - wiek 55/60 lat trzeba osiągnąć w czasie zatrudnienia lub najpóźniej 5 lat po zwolnieniu z pracy. 15 lat służby (wtedy mundurowi mają już prawo do częściowej emerytury).

Celnicy - wiek 55/60 lat trzeba osiągnąć w czasie zatrudnienia. 15 lat służby.

Twórcy i artyści - 15 lat pracy w zawodzie, wiek emerytalny muszą osiągnąć w czasie zatrudnienia lub najpóźniej 5 lat później. Wiek ten wynosi dla:

- tancerza, akrobaty, gimnastyka, ekwilibrysty, kaskadera - 40/45 lat;
- solisty wokalisty, trębacza (itp.), tresera zwierząt drapieżnych - 45/50 lat;
- chórzysty, żonglera, kłowna, aktora teatru lalek - 50/55 lat;
- skrzypka, perkusisty, pianisty (itp.), aktorki, dyrygentki, operatora filmowego, fotografa - 55/60 lat.

Dziennikarze - ale tylko zatrudnieni w redakcjach objętych układem zbiorowym pracy (przede wszystkim dawne RSW, państwowe radio i telewizja). Wiek 55/60 lat trzeba osiągnąć w czasie zatrudnienia. 15 lat pracy w zawodzie.

Pracownicy NIK - wiek 55/60 lat trzeba osiągnąć w czasie zatrudnienia. 15 lat pracy w NIK.

Nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni. Tu sprawa jest bardziej skomplikowana. Nauczyciele mają dwie drogi do wcześniejszej emerytury. Pierwsza droga - wiek 55/60 lat, staż pracy 20/25 lat (czyli jak we wszystkich powyższych przypadkach), z czego 15 lat w oświacie (na mocy Karty nauczyciela). Druga droga (na mocy art. 88 Karty nauczyciela) - wiek jest tu nieistotny, ale trzeba mieć większy staż pracy - 30 lat (niezależnie od płci), z czego w oświacie 20 lat. Odstępstwo: w szkolnictwie specjalnym wystarczy 25 lat stażu pracy (z czego 20 lat w szkolnictwie specjalnym).

Wcześniejsza emerytura przysługuje też:

- kombatantom - wiek 55/60 lat, staż pracy 20/25 lat, tylko dla urodzonych przed 1 stycznia 1949 r.
- kolejarzom - wiek 55/60 lat, staż pracy 20/25 lat, z czego przynajmniej 15 lat na kolei, dla urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. oraz urodzonych po 31 grudnia 1948 r. a przed 1 stycznia 1969 r., o ile warunki te spełnią do 31.12.2007 r. i nie przystąpili do OFE.
- inwalidom wojennym i wojskowym - wiek 50/55 z całkowitą niezdolnością do pracy lub wiek 55/60 z częściową niezdolnością do pracy, staż pracy 20/25 lat, urodzonym przed 1 stycznia 1949 r.
- pracownikom urzędów państwowych i samorządowych - wiek 55/60, staż pracy 20/25, przy rozwiązaniu lub likwidacji

urzędu, urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r.

Jak poświadczyć "pracę szczególną"

Powinieneś mieć na świadectwie pracy wpisana "pracę szczególną" - z wymienionym działem rozporządzenia, twoim stanowiskiem, wymiarem zatrudnienia (musi być pełny etat). Jeśli twoja praca była według prawa "szczególna", zakład powinien wydać ci takie świadectwo.

A jeśli zakład pracy już nie istnieje? Świadectwa musisz szukać w archiwach spółek, które powstały po likwidacji twojego zakładu, albo zwrócić się do organu założycielskiego - zwykle to wojewoda albo minister. Okres pracy można udowodnić też dokumentacją osobowo-płacową znajdującą się w archiwum.

Okresy zatrudnienia można też poświadczać zeznaniami świadków, ale tylko w postępowaniu odwoławczym przed Sądem Pracy i Ubezpieczeń Społecznych.

Uwaga! Nie można wliczać do okresu pracy w warunkach szczególnych zwolnień lekarskich, urlopów zdrowotnych (to ważne zwłaszcza dla nauczycieli) ani macierzyńskich po 14 listopada 1991 r. ani okresów, w których pracownik był "zwolniony ze świadczenia pracy". Wyjątek: wlicza się urlop wypoczynkowy.

Wyjaśniamy: wszystkie te okresy nadal zalicza się do stażu pracy, ale nie do pracy w warunkach szczególnych.

Przypomnieliśmy, jakie prawo obowiązuje obecnie. Teraz kilka słów o projektach rządowych.

OFE NIE BĘDZIE PRZESZKODĄ

Mamy dobrą wiadomość dla osób, które chcą przejść na wcześniejszą emeryturę, ale nie spełniają jednego z warunków, a mianowicie - należą do OFE. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej przygotowało projekt ustawy umożliwiającej wystąpienie z OFE osobom urodzonym w latach 1949-68, dla których uczestnictwo w funduszu jest jedyną przeszkodą do skorzystania z wcześniejszej emerytury. Osoby te będą musiały od początku 2007 r., oprócz wniosku o emeryturę, złożyć do ZUS wnioski o unieważnienie umowy o członkostwo w OFE.

Projekt ministerstwa musi wejść w życie od 1 stycznia 2007 roku, bo dotyczy osób, którym przynależność do II filaru uniemożliwia od tej daty skorzystanie z wcześniejszej emerytury.

Na projekt najpilniej czekają kobiety urodzone w 1952 roku. W 2007 r. spełnią kryterium wiekowe umożliwiające przejście na wcześniejszą emeryturę - będą miały 55 lat. Resort pracy szacuje, że kobiet urodzonych w 1952 roku, które zapisały się do funduszy emerytalnych, jest 28 tys.

NOWY NIEKORZYSTNY PRZELICZNIK PO 2007 r.

Najważniejsze zmiany czekają osoby, które zdecydują się na wcześniejszą emeryturę po 2007 r. Rząd szykuje dla nich tzw. ustawę pomostową. Znamy jej ogólne założenia. Mimo że początkowo zakładano poważne ograniczenia w liczbie zawodów uprzywilejowanych, ostatecznie Ministerstwo Pracy utrzymało przywileje dla wszystkich, którzy mają je dzisiaj. Nadal będą należeć się ponad stu zawodom.

Jeszcze pół roku temu chciano rozszerzyć tę listę o kilkadziesiąt innych zawodów.

np. o stewardesy i kierowców taksówek. Ostatecznie jednak z tego zrezygnowano. Rząd stwierdził, że za dużo by to kosztowało.

Jedyna niewiadoma to górnicy. Obecnie mają korzystną ustawę emerytalną - mogą przechodzić na wcześniejszą emeryturę już po 25 latach pracy pod ziemią. Mają też lepszy przelicznik - jeden rok pracy liczy im się do emerytury jak 1,5-1,8. Rząd zastanawia się jednak, czy zostawić górnikom te przywileje, czy też wprowadzić jednolite zasady dla wszystkich grup, które będą pobierać pomostówkę.

Emerytury pomostowe, które zastąpią dzisiaj obowiązujące wcześniejsze emerytury będą wypłacane między odejściem z pracy a osiągnięciem wieku emerytalnego. Zazwyczaj przez pięć lat. A więc kobiety będą mogły iść na wcześniejszą emeryturę w wieku 55 lat, a mężczyźni - 60.

Pomostówki jednak będą niższe niż wcześniejsze świadczenia dzisiaj. Jakże dokładnie? Wszystko zależy od tego, kiedy zakończymy pracę.

Najmniej stracą osoby, które przejdą na pomostówkę już w pierwszym roku jej obowiązywania (2008 r). Ich świadczenia będą najwyższe o 200 zł niższe od tych, które dostawali, gdyby szli na emeryturę dziś. Najwięcej stracą osoby, które przejdą na emeryturę pomostową za 20 lat. Ich świadczenie może być nawet o połowę mniejsze w porównaniu z emeryturami wypłacanymi obecnie, np. nauczyciel, który by dzisiaj miał 1 tys. zł wcześniejszej emerytury, jeśli odejdzie z pracy w 2008 r., dostanie 800 zł, a gdyby odszedł za 20 lat - tylko 500 zł (oczywiście wszystko opiera się na założeniu, że nie zmieniają się zarobki).

Dlaczego? Pomostówki będą liczone w myśl zasady: ile wpłacisz składek, takie świadczenie dostaniesz.

Ale w związku z tym, że przed 1999 r. (wprowadzenie reformy emerytalnej) nie było kont emerytalnych i nie wiadomo było, ile kto odłożył składek, państwo samo wyliczy pieniądze na naszym koncie (to tzw. kapitał początkowy). Przelicznik ma być bardzo korzystny dla przyszłych emerytów. Tym samym, im ktoś więcej lat przepracował przed reformą, tym więcej będzie miał pieniędzy na koncie i tym samym wyższą emeryturę pomostową.

Stracą osoby rozpoczynające pracę po 1999 r. - w ich przypadku będą się liczyć rzeczywiście wpłacone składki (bez naliczonego przez państwo kapitału początkowego).

Z tego zestawienia wynika więc, że po 2007 r. na wcześniejsze emerytury nie będzie się opłacało się przechodzić. Jak już jednak pisaliśmy w "Gazecie 25 listopada, być może ustawę pomostową trzeba będzie przesunąć o rok. ZUS z winy rządu nie ma bowiem odpowiedniego systemu komputerowego i nie wiadomo, czy zdąży go stworzyć na czas. Oznaczałoby to, że na starą, niezwykle korzystną wcześniejszą emeryturę "załapie" się 100 tys. dodatkowych Polaków, którzy wyjdą z rynku pracy w 2008 r.

ŚWIADCZENIA PRZEDEMERYTALNE

Tu się nic nie zmienia. Każdy z pracowników będzie mógł tak jak teraz odejść też na świadczenia przedemerytalne.

Zasady przyznawania świadczeń przedemerytalnych reguluje ustawa z 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (DzU nr 120, poz. 1252). Sprawę załatwia się w lokalnym ZUS. Od 1 marca 2006 r. świadczenie wynosi 711,54 zł.

Lista wymogów, które trzeba spełnić jest długa. O świadczenie może wystąpi osoba mająca status bezrobotnej, która:

- pobiera zasiłek dla bezrobotnych przez co najmniej 6 miesięcy, a po upływie tego okresu jest nadal zarejestrowana jako bezrobotna
- w okresie pobierania zasiłku nie odmówiła (bez uzasadnionej przyczyny) przyjęcia pracy
- złoży wniosek o przyznanie świadczenia przedemerytalnego w ciągu 30 dni od dnia wydania przez powiatowy urząd pracy dokumentu, że pobierała zasiłek dla bezrobotnych. Jeśli jednak była zatrudniona w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych, taki dokument musi złożyć w ciągu 14 dni. Do wniosku trzeba dołożyć m.in. świadectwo pracy oraz zaświadczenie z urzędu pracy o pobieraniu zasiłku przez sześć miesięcy.

To jednak nie koniec warunków. Świadczenie emerytalne dostanie osoba, która utraciła pracę i na przykład:

1. zlikwidowano jej zakład pracy lub jej pracodawca zbankrutował, była zatrudniona co najmniej przez 6 miesięcy, jest kobietą, która ukończyła co najmniej 56 lat lub mężczyzną w wieku 61 lat i posiada okres wymagany do emerytury wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn

lub

2. straciła pracę z przyczyn dotyczących zakładu pracy, w którym była zatrudniona przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, ukończyła co najmniej 55 lat - kobieta oraz 60 lat - mężczyzna i posiada okres wymagany do emerytury wynoszący co najmniej 30 lat dla kobiet i 35 lat dla mężczyzn

lub

3. zarejestrowała się w powiatowym urzędzie pracy w ciągu 30 dni od dnia utraty prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy pobieranej przez co najmniej 5 lat, ukończyła co najmniej 55 lat - kobieta oraz 60 lat - mężczyzna i osiągnęła okres uprawniający do emerytury wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn.

Leszek Kostrzewski, Piotr Miączyński